

... žvejui nėra blogo oro ... Pats laikas, kai vasara baigėsi, o žiema beprasidenti, prisiminti vėgėlę. Mėgėjiška vėgėlių žvejyba leidžiama tik iki gruodžio 15 d., nes vėliau prasideda jų nerštas.

Pastaraisiais metais vėgėlių labai sumažėjo, nors šios žuvys ir labai vislios. Manoma, kad tam įtakos turėjo didelis jų apsikrėtimas parazitais, kuriuos platina paukščiai, ypač pastaraisiais dešimtmečiais pagausėję kirai. Baltuosiuose Lakajuose visų vėgėlių kepenys pažeistos kaspinuočio *Triaenophorus* lervomis, daugelyje Trakų ežerų vėgėlės aklos dėl parazitinės akių kataraktos.

Atidesni meškeriotojai turėjo pastebėti, kad po galingų žiemos potvynių keletui metų smarkiai sumažėja vėgėlių. Tokių potvynių metu nerštavietės apnešamos sąnašomis, todėl ikreliai ir mailius negali normaliai vystytis. Ir atvirkščiai - kai keletą metų iš eilės vandens lygis upėse žiemą būna normalus, vėgėlių laimikiai turėtų džiuginti meškeriotojus mažiausiai kelerius metus.

Valstybinis žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centras 1997-2005 m. į vandens telkinius įleido 687 mln. vėgėlių, tačiau, Aplinkos ministerijos užsakymu atlikus mokslinį darbą dėl vėgėlių

įveisimo efektyvumo, buvo nustatyta, kad vėgėlių gausumas telkiniuose visiškai nepriklauso nuo įžuvinto vėgėlių kiekio ir šie darbai nedavė jokio ekonominio ar biologinio efekto. Kaip parodė praktika, dirbtinis veisimas vėgėlių išteklių nepagausins.

2006 m. kovo 23 d. vykusiame Žuvų išteklių naudojimo ir atkūrimo tarybos (toliau – Taryba) posėdyje buvo pritarta pasiūlymui uždrausti vėgėlių mėgėjišką ir verslinę žvejybą jų nerštinės migracijos ir neršto metu – nuo gruodžio 15 d. iki sausio 15 d. Regionų aplinkos apsaugos departamentai, atsižvelgdami į hidrometeorologines sąlygas, turi teisę paankstinti ar pavėlinti žvejybos draudimo terminus iki 15 dienų, todėl siūlomas mėnesio draudimas turėtų apsaugoti šių žuvų nerštą.

Vėgėlinės (lot. Lotidae) – menkinių (Gadiformes) šeima– ir vienintelės gyvenančios gėlame vandenyje. Žuvys su 2 nugariniais ir 1 analiniu peleku; Apie burną 3 ar daugiau ūsų. Šeimoje 6 gentys, 23 rūšys. Lietuvoje gyvena **vėgėlė** (Lota lota) - paplitusi ežeruose ir upėse; populiari verslinė žuvis ir **Keturūsė vėgėlė**
(Enchelyopus cimbrius). Iš kitų, paminėtinos molvos (Molva), paprastosios brosmės (Brosme), o taip pat triūsės (Gaidropsarus) bei penkiaūsės (Ciliata) vėgėlės. Vėgėlių paplitimo arealas – didžiulė teritorija. Europoje jis siekia vakarinę Šveicarijos dalį, Senos baseiną ir Rytų Angliją. Airijoje ir Škotijoje vėgėlių nėra. Nėra jų ir pietų Europoje: Pirėnų pusiasalyje, Balkanuose (išskyrus Dunojų), Kaukaze. Ypač daug vėgėlių gyvena Sibire, Amūre, Sachaline, Šantarų salose. Jų yra ir Šiaurės Amerikoje, kur jų arealas driekiasi per šiaurinę JAV dalį, beveik visą Kanadą ir Aliaską. Vėgėlė (lot. Lota lota) – vėgėlinių (Lotidae) šeimos žuvis. Kūnas buožgalviškas: nugara tamsi, juodai ar rudai pilka; šonai gelsvai žalsvi, išmarginti netaisyklingomis šviesiomis dėmėmis; pilvas šviesiai pilkas. Galva didelė, suplota iš viršaus. Pelekai minkšti, tamsūs, išmarginti šviesiomis dėmėmis. Uodega ilga. Plaukiojamosios pūslės vėgėlės neturi. Žuvies spalva priklauso nuo dugno spalvos, todėl vėgėlės gali būti ir juodos spalvos ir tamsiai žalios su žalsvu, juodu atspalviu šonuose.

Būdingi vėgėlės skiriamieji požymiai – ūsiukas pabarzdėje ir dar po vieną trumpą ūsiuką prie kiekvienos šnervės. Oda gleivėta, stora su giliai įaugusiais labai smulkiais redukuotais žvynais. Vėgėlių žvynai labai smulkūs, panašūs į ungurių, žvyneliai negula vienas ant kito, tik liečia vienas kitą krašteliais. Taip išsidėstę žvynai mažiau varžo šoninius kūno išsilenkimus.

Vėgėlės auga lėtai; 3 m. amžiaus jos siekia 22-25 cm. Vėgėlės mokslinio *Lota lota* vardo krikštatėviu tapo Karlas Linėjus.
Lota
jis pasiskolino iš viduramžių gydytojo ir natūralisto Giljermo Rondeleto (Guilielmus Rondeletius,

1507-1557), aprašiusio ir pavaizdavusio apie 200 jūros ir 50 gėlavandenių žuvų. Kur šį pavadinimą rado Rondeletas, neaišku. Matyt, žodis
lota
turi lotyniškas šaknis. Gali būti, kad jis kilęs nuo žodžio
lotio
, kuris reiškia prausimąsi, švarinimąsi. Galų gale tą pačią šaknį turi ir lotoso pavadinimas. Tačiau neaišku, kas ir kodėl sugalvojo žuvį, kurios išvaizda nėra labai daili ir maloni, pavadinti grožio simbolio vardu. Tad ieškota ir kitos šio vardo kilmės. Lotynų kalboje vartotas žodis
lateo
reiškė slaptą vietą, slėptuvę, irštvą. Šie žodžiai vėgėlei, mėgstančiai įvairiausias priedangas ir slėptuves, labiau tinka. Taigi galima spėti, kad
lota
– transformuotas žodis
lateo
.

Vėgėlės protėviai – šaltą vandenį mėgstančios jūrinės menkės, gyvenusios Arkties baseino jūrose. Kai kvartero periodu smarkiai tirpo ledynai, Arkties vandenyno jūrų vanduo tapo ne toks sūrus, ir šios žuvys prisitaikė gyventi gėlesniame vandenyje. Susiformavusi plati gėlesnio vandens zona vėgėlių protėviams buvo vieta, kurioje jie pratinosi prie gėlo žemyninio vandens. Ledynmečio periodu, kai klimatas atvėso ir pietinėse platumose, vėgėlių protėviai pakeitė gyvenamąją vietą visai nepakeisdami gyvenimo būdo, nes sąlygos visur buvo panašios. Tačiau vėlesnis klimato atšilimas ir atsitraukę ledynai šiek tiek pakeitė persikrausčiusių vėgėlių gyvenimą. Joms reikėjo prisitaikyti prie šiltesnio vandens, ypač vasarą. Šią problemą vėgėlės

išsprendė paprastai: pagrindinius gyvenimiškus "reikalus", reikalaujančius didžiausio aktyvumo (dauginimąsi, augimą, maitinimąsi) jos atidėjo šaltajam metų laikotarpiui, o šiltuoju metų laiku išmoko gyventi nebūdamos aktyvios. Nors manymas, kad šiltuoju metų laiku vėgėlės visai neaktyvios, nesimaitina, yra sąstingio būsenoje, nėra absoliutiškai teisingas. Vėgėlės vasarą iš tikro ne tokios aktyvios: kai vandens temperatūra aukštesnė nei 20 laipsnių, jos beveik nustoja maitintis ir judėti. Tačiau ten, kur yra šalto vandens plotų (prie povandeninių šaltinių ištekėjimo vietų, giliuose ežeruose – žemutiniuose vandens sluoksniuose), vėgėlės gana aktyvios. Pavyzdžiui, Baikale vasarą vėgėlės laikosi 180 m gylyje ir giliau, o kai kuriuose Kanados ežeruose vėgėlių pagauta 200 m gylyje ir dar giliau. Vidurinių platumų upių ir ežerų vėgėlės, ypač antroje vasaros pusėje naktimis išplaukia į seklumas, kurios atvėsta greičiau nei gilesnieji vandens sluoksniai.

Dideliuose ežeruose ir vandens saugyklose paprastai būna dviejų rūšių vėgėlių. Pavyzdžiui, Onegos ežere plaukioja ežerinės-upinės vėgėlės, kurios auga, maitinasi ežere, tačiau neršti išplaukia į intakus, ir ežerinės vėgėlės, neršiančios priekrančių zonose. Baikale visos vėgėlės yra ežerinės – upinės ir neršia intakuose. Taip pat pastebėta, kad didžiosiose užtvankose vėgėlių gyvenimas lakui bėgant keičiasi. Tik užtvenkus didžiules užtvankas vėgėlės pradžioje plaukdavo neršti į intakus, tačiau užtvankoms "senstant" vėgėlės nustojo neršti intakuose, tapo sėslios, "ežerinės".

Neršti vėgėlės plaukia tada, kai vandens temperatūra nukrenta iki 5-7 laipsnių. Vidurinėse platumose taip atsitinka spalio – lapkričio mėnesiais. Kartais neršia po ledu; didžiuosiuose ežeruose neršia ir vasario mėnesį. Metant ikrus, vėgėlių pora, skirtingai nei kitos žuvys, apsikabina, susisuka uodegomis.Kartu su susipynusiais neršiančiais jaunavedžiais, dažnai sutiksite kitus smulkius plėšrūnus: ešerius ir pan., šie tyko grobio vėgėlių neršto metu grobio.

Ir vasarą, ir migruojančios žiemą vėgėlės keliauja naktį. Juda jos lėtai (apie 10 m/s) ir laikosi ties srovės riba. Migracijos laikas skiriasi. Jo trukmę lemia tai, kaip toli vėgėlėms reikia nukeliauti. Pavyzdžiui, Baikale pirmosios vėgėlės neršti keliauja rugsėjį, o paskutinės – net kovo mėnesį. Didelėse upėse neršti keliaujančios vėgėlės kartais sukaria net 400 kilometrų. Obės upėje vėgėlės "eina" net aštuonis mėnesius (nuo birželio iki vasario). Migruodamos vėgėlės paprastai juda ties srovės riba, tik retkarčiais išplaukia į seklumas. Per parą jos nuplaukia 1 – 2 kilometrus.

Iš Kuršių marių vėgėlės masiškai migruoja neršti į Nemuną ir Miniją lapkričio viduryje. Neršia vėgėlės Nemuno, Minijos ir kitose upėse 1-2 metrų gylyje, srovėje ant žvirgždėto dugno. Ikrus patelė deda tarp akmenų ar ant įprastų gilesnių vietų dugne. Didelę ikrų dalį nuneša srovė, tad ešeriams ir kitiems smulkesniems plėšrūnams puota.

Neršti vėgėlės gali įvairiame gylyje, tačiau dugnas būtinai turi būti kietas. Kaip rašė Kanados ichtiologai B.Skotas ir E. Krosmanas, 10 – 12 vėgėlių (patinų ir patelių) neršdamos susipina į savitą rutulį, riedantį dugnu. Žuvys tame rutulyje nuolat juda. Neršto metas – tik naktis. Ežerinės vėgėlės, kai maisto yra užtektinai, gana ilgai lieka be nerštaviečių. Ešerinės- upinės vėgėlės tuoj po neršto palieka intakus, kuriuose trūksta maisto. Kol dar neatšilo vanduo, jos stengiasi atgauti jėgas ežere.

Pagal maitinimosi pobūdį vėgėlė yra nepaprastai raji plėšrūnė. Jos maisto pagrindas – žuvys, tačiau dažnai vėgėlių, net ir suaugusių, skrandžiuose randama bestuburių. Kai kuriose upėse vasarą vėgėlės maitinasi stambiais dugno vėžiagyviais. Ėda ir negyvą maistą. Vėgėlių skanėstas – gružliai (kai kuriuose telkiniuose sudaro iki 70 proc. raciono) ir pūgžliai, nors vėgėlės neatsisako ir kūjagalvių, lydekos jauniklių. Be to, vėgėlės – aršūs kanibalai. Jos naikina ir savo pačių ikrus nerštavietėse, ir metinius gentainių jauniklius. Vėgėlės, galima sakyti, žuvys gurmanės: pilviniai jų pelekai – tai ir skonio jutimo organas. Pelekai yra tiesiai po gerkle, turi daugybę skonio jutimo spenelių. Žvejai ne kartą yra pasakoję keistų istorijų, kad vėgėlės "pilvu gulasi ant masalo", todėl kabliukas dažnai įsikimba į gerklę. Žinant, kad pilviniai pelekai – tai ir skonio jutimo organas, tokie pasakojimai ir toks vėgėlių kibimo būdas nestebina.

Žvejyba Medžioja vėgėlės tikrąja to žodžio prasme aklai. Ieškodamos grobio jos pasikliauja uosle ir šonine linija. Savaime suprantama, taip medžioti geriausia naktį. Kuo tamsiau, tuo geriau. Todėl vėgėlių gaudymas netrukdo darbui – baigiantis dienai, galima nuvažiuoti prie upės ir grįžti su laimikiu dar prieš vidurnaktį. Lietuvoje vėgėlių galima rasti tiek ežeruose, tiek upėse. Daugiausiai jų susirenka Nemuno žemupyje, prasidėjus migracijai prieš nerštą. Dažniausiai sugaunamos 0,2-2 kg, užauga net iki 20 kg svorio. Geriausiai vėgėlės Nemune kimba smėlėtose, žvirgždėtose, akmenuotą dugną turinčiose vietose, šalia kurių yra duobių, iš kurių sutemos medžioti išplaukia šios tingios ūsuotos plėšrūnės.

www.zvejams.lt